

Västanfjärds sockenplan 2013

VÄSTANFJÄRD - NJUT DUBBELT

The European Agricultural Fund
for Rural Development:
Europe investing in rural areas

Västankfjards sockenplan 2013

VÄSTANFJÄRD - NJUT DUBBELT

Innehåll

Del I BAKGRUND

A INLEDNING

1. Byar och befolkning
2. Tomter
3. Arbetsplatser
4. Service
5. Kultur och historia
6. Utbildningsmöjligheter
7. Sport och Hobbyn
8. Föreningslivet
9. Trafik
 - 9.1 Vägnät
 - 9.2 Hamnar

B ENKÄT

10. Västankfjards SWOT
11. Västankfjardsbornas ideer och visioner om Västankfjards framtid
12. Konkreta projektideer för Västankfjärd
13. Sockenplanens uppdatering

Del II ÅTGÄRDER

A VIKTIGASTE ÅTGÄRDER

1. Vägar
2. Farleder
3. Kalkholmen
 - 3.1 Sjökvarteret
 - 3.2 Gästhamnen
 - 3.3 Caravan parkering
4. Informationsförbättring

B VIDARE ÅTGÄRDER

5. Byborna
6. Naturen
7. Geologi
8. Historia
9. Nybyggning
10. Business
11. Turism
12. Konst och hantverk
13. Mathantverk
14. Wellness
15. Sport

TILL SLUT

Huvudsidan: modell av barken **Altai** från Västankfjärd 1880, nu i Nagu Sjöfartshus.

Referens Georg Kähre & Karl Kähre: *Den åländska segelsjöfartens historia*, ISBN 951-99965-1-6, Ålands Nautical Club r.f. 1988

A INLEDNING

Kimitoön med Västana fjärd

År 1872 indelades Stor-Kimito i fyra kommuner: Kimito, Angelniemi, Dragsfjärd och Västana fjärd.¹

Västana fjärd var en 'avsidet belägna landsbygdskommun'² som hade en befolkning på cirka 800 och areal 148,92 km², varav 51,82 km² var vatten. Västana fjärd var tvåspråkig med svenskan som majoritetsspråk (87,7 %) och finskan som minoritetsspråk (11,0%).³

Kimitoöns kommun formades 1.1.2009 av Västana fjärd, Dragsfjärd (inkl. Dalsbruk, Kasnäs och Hitis), och Kimitos kommuner. Sammanslagningen har inte gått helt smärtfritt. Brottningsmatchen mellan Dalsbruk och Kimito centrum tar en stor del av beslutsfattarnas uppmärksamhet. Detta reflekteras kanske också i grundande av tillsammans 22 byaråd / byalag inom området.

Kimitoöns byalag gör många olika saker på lokal nivå. Bland annat underhåller de simstränder, ordnar midsommarevenemang, marknader, hembygdskvällar, byadagar och upprätthåller naturstigar.

Inom Västana fjärd påverkar det tre likadana organ: 1) Nivelaxnejdens byaråd, 2) Vestlax byaförening r.f. och 3) Västana fjärd byaråd r.f.

¹ <http://www.kimitoon.fi/sv/om-kommunen/faktaomkommunen/historia/>; fi.wikipedia.org/wiki/Västana_fjärd

² Landsbygdens nuläge och framtid i Egentliga Finland, Egentliga Finlands lands- bygdprogram 2007–2013

³ http://no.wikipedia.org/wiki/Västana_fjärd; http://fi.wikipedia.org/wiki/Västana_fjärd

Västanfjärds byaråd grundades den 13.5.2010. Syftet med föreningen är att kanalisera allas goda vilja för att hålla hemorten levande och trivsamt. Ett sådant kanaliseringsprojekt är denna sockenplan, som har gjorts för Västanfjärds byaråd av arkitekt Aaro Söderlund som projektarbetare i projektet 'För Västanfjärd i Tiden'.

På generell nivå baserar arbetet på projektarbetares långvariga erfarenhet av samarbete, först med Nagu kommun, senare med Västabolands stad - Pargas stad, inom turism och dess marknadsföring, som t.ex. produktion av varierande evenemang från St Olofs marknader och Nagu Kammarmusikdagar till Tall Ships Races - men också planering av nödvändigheter, som skyltar och olika byggnader till hela båthamnar i skärgårdsarkitektbyrån Aaro Söderlund Ab, i Nagu.

På lokal nivå är detta sockenplansarbete ankrat på folkets vilja, samlat med FVIT-enkät, som publicerades i Västanfjärd i juni 2012, för att ta reda på allas vilja gällande de mest anmärkningsvärda saker och ting i västanfjärdsbornas liv. Folkets behov och ideer har sedan vidareutvecklats i samarbete med byrådet. Projektet har bekantat sig med de lokala förhållandena⁴.

Projektet har gjort läget i Västaboland känt för Västanfjärds byaråd med att leda en grundlig exkursion till Pargas, Nagu, Korpo och Houtskär.⁵

Under 06 - 07.10.2012 representerade Aaro Söderlund / FVIT Västanfjärds byaråd i Korpoström på Landsbygdsriksdagen.

Den 12.11.2012 tog projektet del i byrådets och Raisio Aikuiskoulutuskeskus Timalis förhandling om möjligheten att ordna skolning för företagarnas yrkesexamen i Västanfjärd. Samma dag förhandlade byrådet i Bromarv med Vättlax byaråd om den länge önskade förbindelsebåten mellan Skata och Västanfjärd.

Projektet har presenterat sin verksamhetsplan och sammandraget av enkätets resultat den 30.06.2012 på Västanfjärds bibliotek, i samband med invigningen av utställningen Bygdesjöfart under segel.⁶

Version 0 av sockenplanens sockenplan (23 sidor) skickades, som överenskommet, till byrådets styrelsemedlemmar för kommentering den 15.08.2012. På forneldarnas natt den 25.08.2012 presenterades första utkastet av sockenplanen⁷ på Kalkholmen, och den uppdaterade versionen på stormötet den 10.12.2012 på ungdomslokalen Vårdkasen.⁸ Sockenplanen version 9 utlämnades den 18.03.2013 åt byrådets ordförande Kenneth Lindroos.

Denna sockenplan borde uppdateras årligen, gällande dess förverkligande samt varierande omständigheter, enligt de allmänna instruktionerna för utfärdandet av sockenplan.⁹

Till sist vill jag tacka min fru Uma som har skrivit den svenska versionen av texten, samt Runa Heino som har korrekturläst den - samt finansierare.

i Nagu 08.04.2013

Aaro Söderlund
Arkitekt SAFA STTL

⁴ <http://www.vastanfjardsbyarad.fi/Site/Widget/Editor/1334/files/Vaestanfjaerd%20-%20Matkaraportti%2020120704bis.pdf>

⁵ [http://www.vastanfjardsbyarad.fi/Site/Widget/Editor/1334/files/STUDIERESA%2013_10_2012%20rapport%20net%20AS%20\(1\).pdf](http://www.vastanfjardsbyarad.fi/Site/Widget/Editor/1334/files/STUDIERESA%2013_10_2012%20rapport%20net%20AS%20(1).pdf)

⁶ <http://www.abounderrattelser.fi/news/2012/07/skeppsportratt-visas-i-vastanfjard.html>;
<http://www.abounderrattelser.fi/news/2012/07/nya-ideer-i-vastanfjard.html>

⁷ www.vastanfjardsbyarad.fi/Site/Widget/Editor/1334/files/Forneldsprogram%202012%20sv%20o%20fi.pdf

⁸ www.vastanfjardsbyarad.fi/Site/Widget/Editor/1334/files/MEDLEMSBREV1.pdf; <http://www.abounderrattelser.fi/news/2012/12/vastanfjards-byarad-ordnade-stormote.html>; <http://www.abounderrattelser.fi/news/2012/12/vastanfjards-byarad-hyr-gasthamn.html>

⁹ www.maaseutuplus.fi/kylatoiminta/oppaitajaohjeita

1. BYAR

Västanfjärd med dess byar

Kulturen (lat. 'lantbruk') i Finland började i Västanfjärd. Några av de allra äldsta sädespollen har funnits på Labböleträskets område.

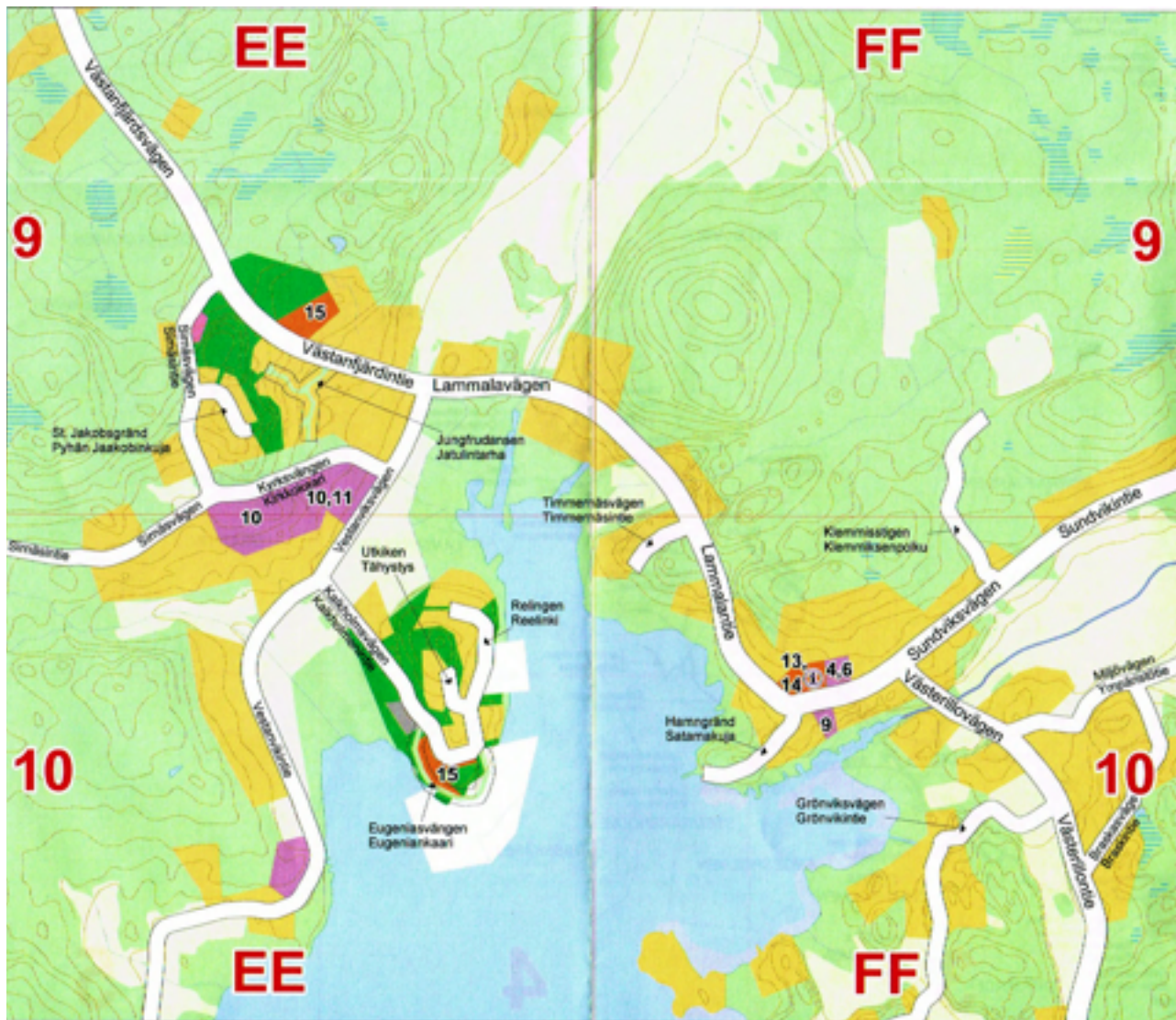
Västanfjärd har 17 egentliga byar - och nyligen också de fyra gamla Kimitobyarna på dess nordöstra hörn räknas tillhöra Västanfjärd (Vestlax, Östermark, Västmark och Labböle), alltsammans 21 byar.¹⁰ Av dem borde speciellt nämnas följande fyra centra, som ligger som pärlor i halsbandet, en efter annan vid Västanfjärds 'egen ringväg'.

¹⁰ Runa Heino, Västanfjärd 24.6.2012

- Nivelax

Nivelax

Nivelax ligger centralt i korsningen av fyra landsvägar, som leder till Tappo, Björkboda, Dalsbruk och Lammala. Efter att Brännboda skola stängdes år 2009 har Nivelax haft den enda skolan i Västana.

- Lammala

Lammala centrum

Lammala ligger 5 km söderut från Nivelax. Lammalas historia är baserad på Kalkugnen på Kalkholmen, med enorm linbana över bukten och skogarna till de ca. 20 gruvorna runt omkring i Västanfjärd. Där har också funnits en såg och kvarn på Sågudden.

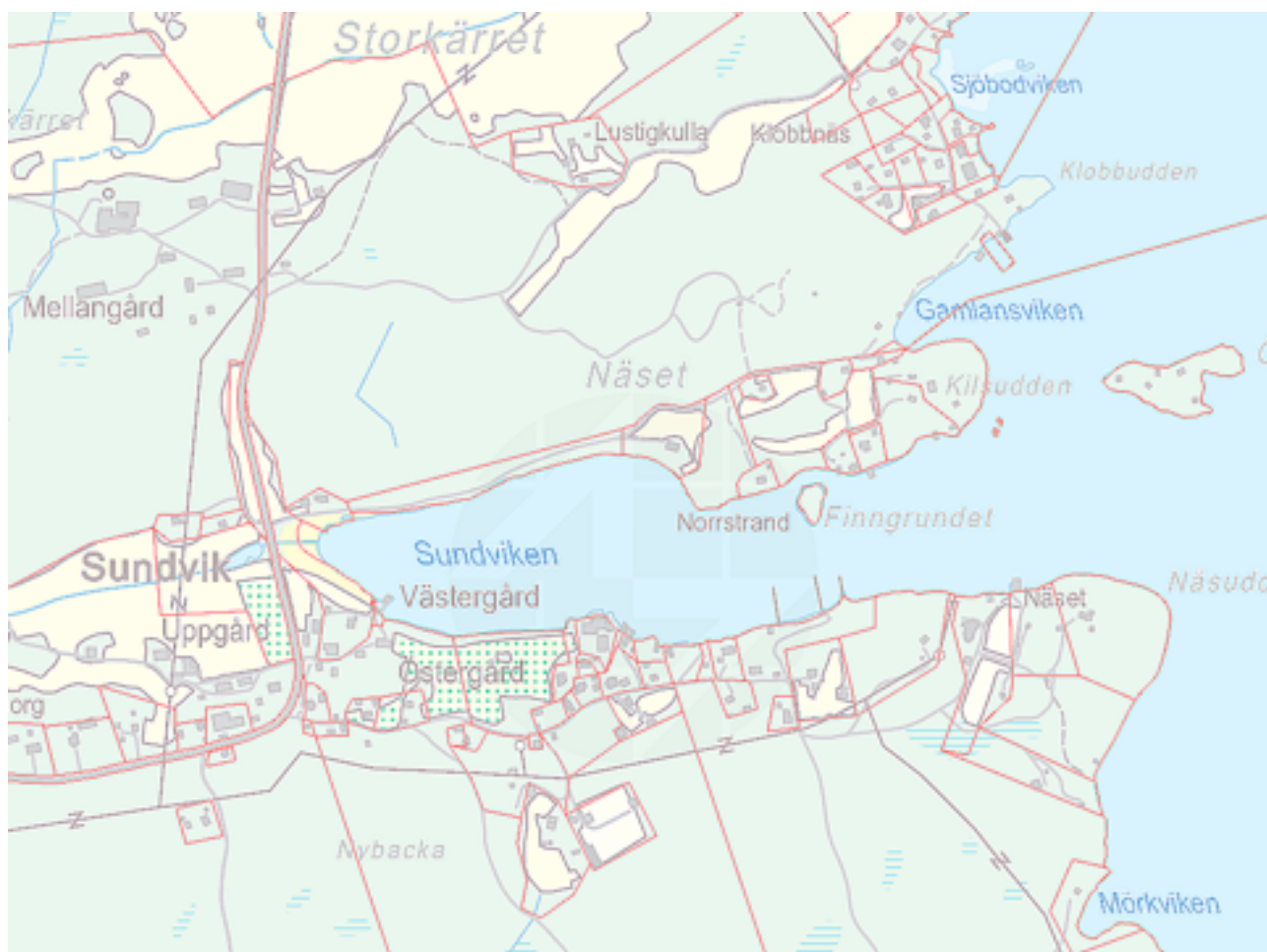
Lammala har blivit kommundelen Västanfjärds centrum - efter Illo, den historiska huvudorten i Västanfjärd.

Butik, apotek och bibliotek finns i Lammala samt två restauranger inom 1 km avstånd. Vid ungdomsföreningens hus Vårdkasen finns tennisplan och på ca 4 km:s avstånd finns Bjärkas golf. Vägförbindelserna är goda och skärgården, den riktiga skärgården med öppna fjärdar, öar och skär, kan knappast finnas på lämpligare avstånd. Småbåtshamnar finns i och i närheten av Lammala.

På Kyrkbacken finns två kyrkor och kanske den största jungfrudansen i Finland (eller i Skandinavien, kanske hela världen). I närheten finns stora skogsområden och fin skärgårdsnatur.¹¹

På landskapsnivå planerar Egentliga Finlands förbund ett område med 6-8 kolossala 3 - 3.6 MW vindkraftverk norr om Lammala (området 'en 806' sträcker 7.5 km från Vestlax till Östanå), samt 9 likadana vindkraftverk därtill av Taalerintehdas på Misskärrs område, som kommunen redan har planerat. Detta betyder att alltsammans 17 vindmöller skulle byggas i närheten av Lammala.

¹¹ <http://www.kimitoon.fi/sv/bygga-och-bo/tomter/kyrkbacken/>

- Sundvik

Sundvik

Sundvik är kommundelens andra tätort på östra kanten av Västanfjärd med en bra hamn, bröderna Albert och Valdemar Söderlunds Vesta-sillfabriken från år 1949¹² (brandet ägs nu av ABBA¹³, reklambyrån Sillisatama äger huset), samt maskinverkstad. Sundvik är en potential kaj för en sjöförbindelse för bilar över till Skata i Bromarv. Ett mångkulturhus är på Sundvik 365-föreningens önskelista.

¹² <http://www.abounderrattelser.fi/PDF/sommar-aboland-2009.pdf>, s. 19

¹³ http://www.felixabba.fi/p90-hakutulos.php?Hakusana=Vesta&tuotemerkki=0&osio=&muu=&AI_NutritionalPropHealth=

- Vestlax

Vestlax hamn ©Aaro Söderlund 2012

I Vestlax har man brutit kalk sedan 1500-talet, såväl för kalkbränning som för stenhuggning. Vestlax har en riklig kulturhistoria med utländska yrkesmän. Hela Kimito har blivit berömd genom stenhuggaren **Antonius Timmermans** stenhuggeri. Timmerman arbetade under 1580-talet på Stenholmen i Vestlax. Denna enda marmorgruva i Finland har exporterat sina produkter t. ex. till Uppsala domkyrka, Åbo slott samt Kimito kyrka. Stenholmens schakt bildar en anmärkningsvärd sevärdhet.

Ända fram till början av 1880-talet brändes kalk i stora kalkmilor. Hamnen tjänade försäljningen och transporten av kalken. Kalken i Vestlax har bränts i kalkugnar ända fram till 1900-talet. På Stenholmen har utöver ett dagbrott funnits en stor kalkugn. Kalkbrytningen i Vestlax upphörde i början av 1950-talet. I anslutning till hamnplatsen finns även rester från sågindustrins tid.¹⁴

- Illo

Illo var lokal centrum under Kimitos friherrskap ([1614] 1627 - 1681). Men sedan dess har sjön sjunkit så att Illo förlorade sin kontakt med sjön. Och med industrialismen steg Lammala vid 'Västan Fjärd' till den ledande platsen.

2. BEFOLKNING

Årtal	Antal befolkning	
2003	810	(31.12.2003) ¹⁵
2004	812	¹⁶
2008	790	(31.12.2008) ¹⁷

¹⁴ http://www.kulturmiljo.fi/read/asp/rsv_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1799

¹⁵ **Britta Holmqvist**, 'Utmaningar inom äldreomsorgen i Åboland', Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, Välfärdsprojektet i Åboland Handlingsplan 15.12.2004 ref. Statistikcentralen 2003.

¹⁶ Landsbygdens nuläge och framtid i Egentliga Finland, Egentliga Finlands landsbygdsprogram 2007–2013.

¹⁷ [Läänien, maistraattien, kihlakuntien ja kuntien asukasluotiedot suuruusjärjestyksessä](#) 31.12.2008. Väestörekisterikeskus. Viitattu 8.1.2009.

År 2004 var flyttningsöverskottet +2, och födelseöverskottet -1. Försörjningskvot för dem som är i pensionsålder var 2,2.¹⁸

Befolkningstäthet

8,2 inv/km² (31.12.2008)¹⁹

Åldersfördelning

Ålder	2004 ²⁰	2007 ²¹	2015 ²²
0–14-å.	16%	14,0 %	16,0%
15–64-å.	61,0%	61,0 %	56,1%
Över 64-å.	24,4%	25,0 %	27,9%

Befolkningsstrukturen inom Åboland ser annorlunda ut än vad nationella prognoser ger vid handen. Antalet över 65 år fyllda har till en del uppnått 26%, som anges i genomsnitt år 2030 för hela landet. År 2003 var Västanfjärds 25% av befolkning över 65 år (då Dragsfjärd hade 26% och Kimito respektive 23%).²³

Befolkningsprognos

Västanfjärd har en stabil befolkningsprognos ännu till år 2035, då Kimito skulle minska litet, och Dragsfjärd hade en klart minskande framtid redan år 2004 - dvs. redan före FN-Steels konkurs (26.06.2012).²⁴

Språkfördelning

Västanfjärds kommun var tvåspråkig med svenska som majoritetsspråk (87,7 %) och finska som minoritetsspråk (11%).

¹⁸ Landsbygdens nuläge och framtid i Egentliga Finland, Egentliga Finlands landsbygdsprogram 2007–2013;

* Med försörjningskvot för dem som är i pensionsålder avses här, hur många 20-24-åriga dvs. personer i bästa arbetsför ålder som finns per en person över 64 år dvs. i pensionsåldern. Källa: Statistikcentralen

¹⁹ <http://fi.wikipedia.org/wiki/Västanfjärd>

²⁰ Landsbygdens nuläge och framtid i Egentliga Finland, Egentliga Finlands lands- bygdsprogram 2007–2013.

²¹ [Väestö iän ja sukupuolen mukaan alueittain](#) 31.12.2007. Tilastokeskus. Viitattu 1.1.2009.

²² Landsbygdens nuläge och framtid i Egentliga Finland, Egentliga Finlands lands- bygdsprogram 2007–2013.

²³ **Britta Holmqvist**, 'Utmaningar inom äldreomsorgen i Åboland', Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, Valfärdsprojektet i Åboland Handlingsplan 15.12.2004 ref. Statistikcentralen 2003; cf. Pargas 17%, Nagu 19%, Korpo 22%, Iniö 23% och Houtskär 25%.

²⁴ **Britta Holmqvist**, 'Utmaningar inom äldreomsorgen i Åboland', Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, Valfärdsprojektet i Åboland Handlingsplan 15.12.2004 ref. Statistikcentralen 2003; cf. Pargas skulle minska från 11800 i 2005 ner till 11350 i 2035,; Nagu, Korpo, Iniö och Houtskär skulle vara stabila.

3. TOMTER

Plan av Lammala 2012 under preparation

I **Lammala**, i närheten av Västansfjärds gamla kyrka i en lugn skogssluttning finns **Kyrkbackens detaljplaneområde** med ett drygt halvdussin tomter. Tomterna som har historiska fartygstypsnamn är mellan 1 600 och 2 500 m² och har en byggrätt enligt exploateringsstal 0,15, vilket betyder ca 240 – 325 m². Det bevisas av att i tomtpriiset ingår en gratis båtplats i 5 år vid kommunens brygga vid Klockarudden, ca 0,5 km söder om Kyrkbacken.²⁵

²⁵ <http://www.kimitoon.fi/sv/bygga-och-bo/tomter/kyrkbacken/>

- Brännboda skola

Brännboda skola, huvudbyggnad ©Aaro Söderlund 2012

Brännboda var den andra skolan i Västänfjärd. Efter att den stängdes år 2009 finns nu både dagis, förskola och lågstadium på ett och samma ställe i Nivelax.²⁶ Brännboda by ligger ca 3 km från Lammala samt 18 km från Kimito, på ett lugnt läge på traditionell byggplats vid skogsbrynet invid Brännboda - Vesterillovägen (medeltal 76 bilar / dag år 2011)²⁷ med en stor jordbruksslätt i väster. På fastigheten finns tre byggnader.

Den största byggnaden omfattar gymnastiksal, redskapslager, omklädningsrum, duschrum, tambur, wc, veranda samt en bostadslokal med 4 rum, kök, hall, badrum/wc och veranda. Bostaden är uthyrd och hyresgästen fortsätter gärna hyresförhållandet.

Den andra skolbyggnaden har 5 undervisningsutrymmen, kombinerad kök/matsal, två tamburer, lärarrum och kansli. På andra våningen finns ett litet bibliotek och en liten lektionssal.

Gårdsbyggnaden omfattar slöjdsal, målarrum, hall, wc, tvätttrum och bastu.

Dessutom finns på gården ett garage/förråd och en täckt uterastplats. Fastigheten är ansluten till kommunalt vatten och avloppsnät. Lägenheten säljs.²⁸ Brännboda skola har stora och mångfaldiga utvecklingsmöjligheter för framtida Västänfjärd.

²⁶ <http://svenska.yle.fi/artikel/2009/03/06/taklagsfest-vid-vastanfjards-skola>

²⁷ KVL_kartta_VARELY_2011 (Kemiö)

²⁸ <http://www.kimitoon.fi/sv/bygga-och-bo/fastigheter-till-salu/brannboda-skola/>

- Fd. Kommunkansli

Fd. kommunkansliet i Lammala, ©Aaro Söderlund 2012

Också fd. kommunkansliet i Lammala är till salu.²⁹

4. ARBETSPLATSER

Västankfjärd har totalt 79 företag och andra operatörer (som kapellförsamlingen, biblioteket). Huvudsakligen är de mikro- eller småföretag. Stora arbetsgivare finns inte. Turismen, det vill säga antalet extra bilar och båtar, skall vara den huvudsagliga källan för nya arbetsplatser och service i Västankfjärd.

5. SERVICE

Service(företag) finns inom följande sektorer:

- Kretsloppet

Västankfjärd kommunens reningsverk togs i bruk i år 2006, alltså för 6 år sedan. Det var ett toppmodernt biologiskt - kemiskt reningsverk, anpassat speciellt efter Västankfjärdens mål att vara en utsläppsfri kommun. Vatten från reningsverket "Kretsloppet" samlades i bassänger och användes till bevattning av energigrödan rörlan. Det fasta materialet komposterades i reningsverket och användes som jordförbättringsmedel. Med ny teknologi renades total-kväve mycket effektivt, enligt leverantören Egon Nordström, VD för Åbo- företaget A-Division. Reningsverket var anpassad för hela Västankfjärdens befolkning men endast 20% av kapaciteten var i användning. Kommunen hade helt saknat kommunalteknik men byggde vatten- och avloppsnätet som efterhand skulle kopplas till reningsverket och vattenledningen. Festtalare vid invigningen var miljöminister Jan-Erik Enestam. Han var imponerad av den nya teknologin och Västankfjärdens satsning på reningsverk för att minska nedsmutsningen av Östersjön.³⁰ Nu, efter 6 års användning, är det sorgligt att se hur Lammalaviken luktar illa, vattnet är grumligt och stränder växer vass pga övergödning.

²⁹ <http://www.kimitoon.fi/sv/bygga-och-bo/fastigheter-till-salu/vastankfjards-fd-kommunkansli/>

³⁰ "Kretsloppet" invigdes i Västankfjärd', svenska.yle.fi, Åboland, 02.10.2006 - 06:51

- Närbutik

K-extra Knallis i Lammala, ©Aaro Söderlund 2012

K-Extra Knallis är ett bra exempel på en skärgårdsmarket, där man kan finna praktiskt taget allt man behöver. Förut har det funnits lunchcafé på andra våningen. Men om man nu önskar äta eller ha en kopp kaffe förmånligt, måste man åka vidare till Dalsbruk eller Kimito.

- Hälsovård i Västanfjärd

Silverbacken i Lammala

Västanfjärd är ett hemvårdsdistrikt inom Kimitoöns kommun, som erbjuder hemvård till äldre, personer med hälsohinder eller handikappade som bor hemma. Dessutom erbjuds stödservice i form av mat-, tvätt-, bad- och städ service samt klädvård och trygghetstelefon. Städ- och tvättservice erbjuds dock endast till äldre med specialistsjukdomar. Hemvård kan anhållas via enhetsansvariga. Hemvården är avgiftsbelagd och fastställs enligt bruttoinkomster och besöksfrekvens.

I Västanfjärds Servicehem Silverbackens utrymmen hålls dagverksamhet för äldre hemmaboende varje måndag och för Silverbackens klienter varje fredag.

Ett besök för de hemmaboende kostar 11 €. I priset ingår skjuts till och från dagcentret, bastubad, mat, kaffe samt program.

Servicehemmet Silverbacken erbjuder intensifierat serviceboende för 15 klienter, vilket betyder att service finns till hands dygnet runt. En av platserna är reserverade för intervallvård. Ansvariga sjukskötaren ansvarar även för hemvården i nära anslutning till Silverbacken, dvs för klienter bosatta i anslutning till Silverringens pensionärsbostäder med omnejd.³¹

Västanfjärd har inget åldringshem (Kimito och Dragsfjärd har) eller bäddavdelning (Kimito och Dalsbruk har).

Kommunens socialenhet handhar bl.a. barnskyddet, faderskapsärenden, underhållsärenden, umgängesavtal, adoptionsärenden, handikappservice och utkomststöd. Socialenheten ger handledning och rådgivning i sociala förmåner.

³¹ http://www.vastanfjardsbyarad.fi/Site/Widget/Editor/1334/files/bulletinen_2011.pdf, s. 4

Socialenheten har öppet i Kimito alla veckodagar och i Dalsbruk på måndag, onsdag och fredag enligt tidsbeställning, men i Lammala Silverbacken endast vid behov.

Läkaren är anträffbar i Lammala Silverbacken varannan tisdag.

Dessutom har Kimito hälsocentral läkarmottagning med öppettider måndag-fredag kl. 8-16 och läkarjour må, ons, och fre. Dalsbruks hälsocentral har öppettider måndag-torsdag kl. 8-16 samt läkarjour ti, to.

- Ambulans och brandbil

Brand- och räddningsväsendet i Kimitoöns kommun hör till Egentliga Finlands räddningsverk, Pargas. På Kimitoön verkar 4 frivilliga brandkårer, av vilka en är Västanfjärds FBK (de andra är Kimito FBK, Dragsfjärds HOBK samt Hitis FBK).

På ön finns två första responsbilar. Den ena är stationerad i Dalsbruk och den andra i Hitis. Ambulanser finns på Kimito hälsocentral.³²

- Rådgivning

Rådgivning ges i Lammala av Kimito hälsocentral.

- Hemservice

Under de senaste åren har mindre enheter skapats på privat basis. Dessa kompletterar den kommunalt producerade servicen och erbjuder individuella lösningar i hemlika förhållanden. Privata serviceproducenter finns på Kimitoön endast i Västanfjärd.³³

- Valfärdstjänster

Valfärdstjänster i Västanfjärd: friser- och klippsalonger, fysioterapi, osteopati, pedikyr, kosmetolog.

- Byggnadsbranschen

Service i Västanfjärd koncentrerar sig speciellt på byggnadsbranschen: planering och byggprojektering, byggande, snickeri och glasservice, el, borrservice, septicbrunnar, bryggor, fastighetsservice, mm.

- Turism

Också turismbranschen är väl representerad: golf, fyrhjulssafari, jakten Eugenia, pensionat, stall med ridning, Café Eugenia, etc.

³² <http://svenska.yle.fi/artikel/2012/10/26/halsocentralerna-het-fraga-pa-kimitoon>

³³ **Britta Holmqvist**, 'Utmaningar inom äldreomsorgen i Åboland', Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området, Valfärdsprojektet i Åboland Handlingsplan 15.12.2004.

6. KULTUR

Eugeniasalen på biblioteket i Lammala, ©Aaro Söderlund 2012

Västansfjärds två fina kyrkor, ©Aaro Söderlund 2012

Tallintonttu och Bjärkas krukmakeri, ©Aaro Söderlund 2012

Västanfjärds konst och hantverk fokuserar på lerkonst (Tallintonttu)³⁴ och krukmakeri (Bjärkas)³⁵.

Litterär kultur och utställningar har plats på biblioteket.³⁶

Religiös kultur samt musik kan njutas i de två St Jacobs kyrkorna.³⁷

Kombinationen av turism och wellness, konst och hantverk, samt kultur och utställningar erbjuder potentiellt lönsamma nätverkningsmöjligheter för Västanfjärdsborna.

7. HISTORIA

Västanfjärds förhistoria med flera förhistoriska bonigsplatser samt sädespollen från ett ca 4 000 år gammalt jordbruk finner man i Henrik Asplunds 'Kymittae'-boken, samt 'Västanfjärds forninminnesinventering 2011'.

Västanfjärds historia med dess segelfartyg, kalkindustri samt fiskindustri finns beskrivna i Kimitobygdens historia.

³⁴ <http://www.facebook.com/pages/Keramiikkapaja-ja-Galleria-TALLITONTTU/195027627194574>

³⁵ <http://personal.inet.fi/yritys/bjarkas/Sve/Krukmakeri.html>

³⁶ <http://www.kimitoon.fi/sv/fritid-och-kultur/biblioteken>

³⁷ <http://www.standreas.fi/sv/handelsekalender/vastanfjards-kapellforsamling>

8. UTBILDNINGEN

- Ungdomsutbildningen

Nivelax skola, ©Aaro Söderlund 2012

Efter att Brännboda skola stängdes i år 2009 har Nivelax varit den enda skolan i Västankfjärd, med Sofia daghem, förskola och lågstadium (klasserna 1-6).

- Vuxenutbildningen

År 2005 stödde staten inga folkshögskoleaktiviteter (kansanopisto) i Västankfjärd. Det samma gäller med sommaruniversitetet (kesäyliopisto), samt idrottsträningssentrum (Liikunnan koulutuskeskus), för detta fins ej på Kimitoön. Endast Kimitoöns vuxeninstitut (kansalais- ja työväenopisto) har fått 15 000 €. ³⁸ Detta betyder att vuxenutbildningsaktiviteter har varit på ett relativt lågt nivå i Västankfjärd.

Dock har Kimitoöns vuxeninstitut sina aktiviteter runt omkring i Västankfjärd: vid skolan och Bjärkas krukmakeri, vid vävstugan (f.d kommunkansli), Silverbacken och Västankfjärd's bibliotek i Lammala, samt Östermalms snickeri på Sundvikvägen 5. ³⁹

³⁸ VARSINAIS-SUOMEN AIKUISKOULUTUKSEN ALUEELLINEN TOIMENPIDEOHJELMA, Länsi-Suomen lääninhallituksen julkaisu 2005 1 7.6.2005

³⁹ <http://www.kimitoon.fi/sv/barn-och-utbildning/vuxeninstitutet/kursplatser/>

9. SPORT OCH HOBBYN

Enkäten visade hur många hobbyerna är i Västanfjärd; allt från motion, nyttomotion, musik, kultur, båtar och sjön, turism, bildkonst och fotografering.

- Simstränder

Gräggnsäs simstrand, ©Aaro Söderlund 2012

Kimitoöns kommun har tre simstränder i Ölmos, Kila och Eknäs, men ingen i Västanfjärd.⁴⁰

Folkhälsan har också tre simstränder på Kimitoön, av vilka en i Västanfjärd, på Gräggnsäs, med utedass, servicebyggnad, omklädningsrum samt +5 m hopptorn. Folkhälsan i Västanfjärd arrangerar simskola där varje sommar. Skjutsar ordnas vid behov. Avslutning med lotteri och kaffeförsäljning.⁴¹

- Simplatser

Tillsvidare finns det två simplatser i Västanfjärd: en i Misskär (Fagernäsvägen) samt en annan i Vestlax (Klobbnäsvägen). Kimitoöns små simplatser ägs och/eller sköts varierande av byalag/föreningar/kommun eller företag.⁴²

Västanfjärds sim- och idrottsplatser kunde skötas av byaråd, vilket kunde hämta en liten slant i kassan.

- Lekpark

Folkhälsan i Västanfjärd har eftis i Västanfjärds skola i Nivelax för skolbarn i åk 3 och 4 två dagar i veckan.⁴³

⁴⁰ http://www.kimitoon.fi/sv/fritid-och-kultur/ldrott_och_motion/simstrander/

⁴¹ <http://www.folkhalsan.fi/vastanfjard>

⁴² http://www.kimitoon.fi/sv/fritid-och-kultur/ldrott_och_motion/simstrander/

⁴³ <http://www.folkhalsan.fi/vastanfjard>

- Sportsplaner

Sportplan vid Vårdkasen samt VUF-Tennis, ©Aaro Söderlund 2012

Den oanvända Minigolf bredvid Vårdkasen, och Bjärkas 3-par golfbana, ©Aaro Söderlund 2012

Sportplan finns bredvid Vårdkasen samt miniarena i Nivelax, VUF-tennis samt Minigolf Bredvid Vårdkasen, och Västansfjärds största turistmagnet Bjärkas Golf i Nivelax.⁴⁴

⁴⁴ <http://www.kimitoon.fi/sv/fritid-och-kultur/ungdom/ungdomsverksamhet/>

10. FÖRENINGSLIVET

i Västanfjärd verkar 20 lokala föreningar, eller lokala enheter av utomstående föreningar⁴⁵.

Föreningslivet är rikligt omkring havet, båtar, fiske, jakt, de unga och gamla, samt marthorna - men egna idrotts-, trädgårds- eller företagarföreningar finns inte ännu.

Västanfjärd kan vara för liten för en egen företagarförening eller rotaryklubb (med entreprenör-medlemskap), men idrotts- och trädgårdsföreningar tycks vara fullt möjliga.

- Vårdkasen

Vårdkasen, ©Aaro Söderlund 2012

Ungdomsföreningens hus Vårdkasen har byggts år 1958. Dess golvyta är 750 m². Västanfjärds Ungdomsförening r.f. hör till Åbolands ungdomsförbund - vilkas www.sidor gällande Åbolands föreningshus är under omarbete. Husets underhållskostnader måste vara mycket höga för Västanfjärds ungdomsförening (VUF). Om Taalerintehdas får bygga sina 9 vindkraftsmöller på Misskärrsområdet, har deras representant Taamir Farid sagt att de kommer att stöda Vårdkasen.⁴⁶

⁴⁵ Runa Heino, Västanfjärd 24.6.2012

⁴⁶ Monica Sandberg, 'De vill ha mer vindkraft till Kimitoön - Ja-sägarna sitter tysta, motståndarna hörs mest, säger markägare i Västanfjärd där nio möller planeras', ÅU 7.12.2012

11. TRAFIK

11.1 VÄGNÄTET

Nivelax vägsäl i Dalsbruk, © Aaro Söderlund 2012

Fem vägar leder till Västanfjärd:

- 1) Den nordligaste är **Pedersåvägen** via Branten till Vestlax. Den är vacker, men för smal och nära gårdsplanerna för att marknadsföras som turisled.
- 2) **Vestlaxvägen** till Vestlax och Sundvik har varit ökad för sitt dåliga skick redan för flera år - och dess kondition blir värre och värre vår efter vår.
- 3) **Tappovägen** till Nivelax är den enda som har vägverkets officiella skyltar som visar att denna väg leder faktiskt till Västanfjärd.
- 4) **Björkbodavägen** har ingen skyltning som visar att Västanfjärd ligger i andra ändan av vägen.
- 5) Också **Galtarbyvägen** från Dalsbruk till Nivelax är gömd så att man måste veta på förhand hur man åker genom Dalsbruk först till Nivelaxskyltet, som ligger på norra sidan av tätorten. Annars antyder ingenting att denna väg går även till Västanfjärd.

Vägen 1834 som leder Tappo-, Björkboda- och Galtarbyvägarna från Nivelax vidare till Lammala har också varit i riktigt dåligt skick.⁴⁷

Vägmästare **Markus Salminen** berättar⁴⁸ att vägnätet i Västanfjärd blir allt sämre, nedförsbacken har börjat. Med normalt underhåll kan inte hindras att glesbygdens vägar blir ännu sämre. Beträffande den 10 km långa Vestlaxvägen är han orolig för hur det skall bli då mc-säsongen kommer i gång. Om en motorcykel kör ner i en av de breda sprickorna i asfalten, blir det nog ett hastigt slut på färden. Det finns knappt pengar så det räcker till att hålla motorvägarna i skick. Det skulle behövas 30% mer anslag årligen i några år för att komma i fatt.

Västanfjärds trafiksektor karakteriseras av många hemhamnar för sommargäster och taxichaufförer för social och skoltransport.

- Skolskjuts

Fri skolskjuts på Kimitoön beviljas elever i förskolan och elever i klass 1–2 då skolvägen är över 3 km och elever i klass 3–9 då skolvägen är över 5 km.

När skolvägens längd mäts beaktas sträckan hemanslutningen – skolporten, och som skolväg definieras den kortaste trygga användbara leden, dvs. inte bilvägen.

Eleven förutsätts gå till närmaste busshållplats eller till närmaste uppsamlingsplats, dock högst 3 km för elever på årskurs 1–2 och högst 5 km för elever på årskurs 3–9.

En elev som inte är berättigad till skolskjuts, kan mot ersättning åka med i taxin eller bussen om det finns ledig plats. Biljetter finns att köpa i kommunens servicerådgivningar och kostar 1 euro/resa för barn under 12 år och 1,40 euro för barn som är 12 år och äldre. Priserna gäller ruttor som är kommunens köptrafik. I vanliga linjebussar gäller Matkahuoltos egna priser.

⁴⁷ **Monica Sandberg**, '8 km/h lämplig fart i Västanfjärd?', publicerad i ÅU 17 mars 2011.

⁴⁸ **Monica Sandberg**, 'Vestlaxvägen är rekordusel', publicerad i ÅU 09 april 2011.

Skoltransport med 4-5 turer på skoldagar av **Vainion liikenne** samt **Walles taxi** och **Anttis taxi** fokuserar sig till Nivelax med Västanfjärds skola (klass 1-6), Folkhälsans Eftis och Sofia daghem.

Till Kimito med Kimitonejdens samt Amosparkens skolor, Kimitoöns gymnasium och Kemiönsaaren keskuskoulu (på finska) finns det en bussförbindelse på skoldagar från Västanfjärd (7.20-) som går vidare till Åbo - och kommer tillbaka på eftermiddagen (13.20-) - men den trafikerar endast under skolare (13.8 - 2.6).

Dessa bussförbindelser hjälper inte turister eller sommargäster.

Västanfjärds dåliga trafikservice orsakar problem också för andra Västanfjärdsbor, för bankautomater och annat service ligger i Kimito centrum eller i Dalsbruk. Utan egen bil är man fast i Västanfjärd, speciellt på sommaren.

- Biltrafik

Bilantal / dag (medeltal 2011)⁴⁹

Nivelax - Lammala	757
Nivelax - Tappo	640
Vestlax - Kimito	444
Lammala - Illo	312
Lammala - Vestlax	302
Nivelax - Björkboda	265
Dalsbruk - Nivelax	233

Dessa trafiksiffror kan användas till konsumentkalkyleringar.

Det kanske är ett under att från Lammala åker mer bilar till Illo än till Västlax.

- Lätt trafik

Leder för lätt trafik inom Västfjärd (Vestlax-Lammala-Nivelax) har inte åtgärdats vidare.⁵⁰

- **Privata skogsvägar** kan användas också som (el-belysta) skidspår, ridstigar, cykelbanor samt joggingspår. Staffan Söderströms 10 km lång bana för fyrhjulssafari leder runt Misskärrs område.

11.2 HAMNAR

- Kommunal hamnaktiviteter i Västanfjärd

Kimitoöns kommun har hamnaktiviteter på fyra ställen i Västanfjärd: i Lammala, på Kalkholmen, Klockarudden och i Sundvik.

Såguddens kommunala gästhamn, ©Aaro Söderlund 2012

⁴⁹ KVL_kartta_VARELY_2011 (Kemiö)

⁵⁰ <http://www.saaristo.org/index.php?page=183&lang=1>
<http://www.saaristo.org/index.php?page=158&lang=1>
<http://www.saaristo.org/index.php?page=163&lang=1>
http://www.kimitoon.fi/sv/bygga-och-bo/vagar_trafik/aktuellt/
https://www.eura2007.fi/ratiepa/projekti.php?projekti_koodi=A31584

I **Lammala** finns det en kommunal gästhamn på Sågudden (det finns en annan kommunal gästhamn i Dalsbruk). Gästhamnen i Lammala fick nytt lock på flytbryggan 2009. Övriga bryggor samt båthuset där är i bra skick. I Lammala kan man ta upp båtar vid kommunal upp- och nedläggningsplats (såsom i Dalsbruk, Kärra, Gammelby och Eknäs). I Lammala finns det också en kommunal landningsbrygga (likadana finns i Uddis, Ekhamnen och Dalsbruk). I Lammala finns även butiksbyggor dit folk kan komma med båt för att handla och utnyttja annan service (som i Dalsbruk).⁵¹

Kalkholmens brygga, ©Aaro Söderlund 2012

Skärgårdens närhet och gammal seglationskultur upplever man på **Kalkholmen**, som är traditionssegelfartyget Eugénias stationeringshamn.⁵²

På Kalkholmen finns septiktank tömning för båtar (såsom i Dalsbruk). Bryggan på Kalkholmen finns på privat mark. Kommunen har iståndsatt bryggan och har tillgång till bryggområdet och parkeringsplatserna genom ett långtidsarrende **fram till 2023**. Förutom kommunen har även arrendegivaren rätt att använda bryggan. Bryggan finns invid Eugéniavarvet som kommunen äger. I samma byggnad finns också sommarrestaurang Eugénia. Kalkholmsbryggan är hemhamn för jakten Eugénia och tjänar också i någon mån som lastningsplats för varor ut till skärgården. På kommunens mark finns en båtramp.⁵³

Kommunen har en båtbrygga **vid Klockarudden**, ca 0,5 km söder om Lammala Kyrkbacken. Kyrkbackens detaljplaneområde har ett drygt halvdussin tomter, och i tomtpriset ingår en gratis båtplats där i 5 år.⁵⁴

⁵¹ **Lars Nummelin, Roger Hakalax, Frida Vuorio**, 'Hamn- och bryggutredning, Kimitoöns kommun 2010' 20.01.2010, Godkänd av tekniska nämnden den 16.2.2010

⁵² <http://venenetti.fi/samat/saaristomeri/kemio-notholm/601-kalkholmen/kalkholmen-vastanfjard>

⁵³ **Lars Nummelin, Roger Hakalax, Frida Vuorio**, 'Hamn- och bryggutredning, Kimitoöns kommun 2010' 20.01.2010, Godkänd av tekniska nämnden den 16.2.2010

⁵⁴ <http://www.kimitoon.fi/sv/bygga-och-bo/tomter/kyrkbacken/>

Sundviks brygga förr i tiden.

I **Sundvik** finns fiskhamnsbryggan som används vid transport av material till skärgården med hjälp av kommunens lyftkran (liksom i Kasnäs). Sundviks hamn används även som vinterförvaringsplats för ett antal båtar.⁵⁵

- Privata hemhamnar

På Västankfjärds stränder finns åtminstone 8 hemhamnar: Vestlax, Sundvik, Illomarin, Kalkugnsviken, Hagaviken, Krängbänken, Villa Felix och Grönstrad. Betydande servicehamnar, gästhamnar, naturhamnar, etc. finns ej.

Kalkholmen har redan nu segelbåtbryggan för (skutar **Inga** och) **Eugenia**, och är aktiv som en transporthamn för byggningsmaterialet för sommarstugor på öarna.

Hamnutvecklingen i Västankfjärd hämmas av hamnarnas spridda läge i socknen. Varierande typer av hamnar kunde understöda varandra, men endast om de låg inom gångavstånd från varandra:

Man behöver:

- shoppingshamn på Sågudden (för Knallis och torg) och Kalkholmen (om de år 2012 brända strandbodarna återbyggs)
- bränslehamn Knallis förhoppningsvis i framtiden
- gästhamn officiellt på Sågudden, men också vid Villa Felix, och i framtiden på Kalkholmen

- Färjtrafik

Bilfärjeförbindelser med den nästan helt sveskspråkiga Bromarv har planerats redan för över ett halvt sekel, utan bestående resultat. (se nedan: Åtgärder: Största vikten)

⁵⁵ **Lars Nummelin, Roger Hakalax, Frida Vuorio**, 'Hamn- och bryggutredning, Kimitoöns kommun 2010' 20.01.2010, Godkänd av tekniska nämnden den 16.2.2010